

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СУБ'ЄКТИВНОГО ПРАВА НА БЕЗПЕЧНЕ ДОВКІЛЛЯ

Жадан Є. В.

*кандидат наук з державного управління, докторант кафедри
публічного права та приватного права
Університет митної справи та фінансів*

Здійснення екологічної політики передбачається шляхом реалізації заходів із охорони навколишнього середовища та заходів із забезпечення регіонального використання природних ресурсів.

Ефективність здійснення регіональної політики у сфері охорони навколишнього середовища та заходів із забезпечення раціонального використання природних ресурсів є індикатором належності функціонування системи екологічних прав особи. Одним із головних екологічних прав особи є встановлене ст. 50 Конституції України є право кожного на безпечне довкілля [1].

Реалізація права особи на безпечне довкілля вимагає від держави дотримання вимог національної екологічної безпеки, що пов'язується із запобігання проявам надзвичайних екологічних ситуацій та їх наслідків, профілактики екологічних правопорушень та екологічних злочинів, що є у складній сукупності критеріями ефективності здійснення як регіональної, так і загальнонаціональних політик.

Дійсно, питання встановлення змісту категорії «екологічна безпека» відноситься до складних міжгалузевих конструкцій, що вимагають здійснення наукового пошуку не лише в межах науки екологічного права, але і таких галузей права як конституційне, адміністративне, господарське, цивільне.

Основоположні фундаментальні засади розуміння категорії «екологічна безпека» викладено було у наукових розробках академіка В.І. Андрейцева [2, с. 24-26; 3, с. 8-11], де вченим обґрунтовується, що основним завданням забезпечення вимог екологічної безпеки є подолання наявних екологічних ризиків, а також сприяння уникненню ситуацій їх виникнення.

Одним із перших пошук напрямів оптимізації системи забезпечення вимог екологічної безпеки було здійснено у дослідженнях Ю.С. Шемшученка, В.Ф. Погорілка, де окрему увагу було приділено питанням гарантування належності здійснення в тому числі і суб'єктивних прав людини [8]. Зокрема, У наукових працях Ю.С. Шемшученка робиться наголос, що саме забезпечення та гарантування

суб'єктивних прав особи на безпечне довкілля є унікальним індикатором досягнення ефективності державної та регіональної екологічної політики [4, с. 56-60].

Втім хотілось б зазначити, що попри публікування вище вказаних наукових праць ще у 70-х роках, побудова державної політики у сфері використання природних ресурсів на характеризувалась як політика екологізації виробництва. Тривалий час залишається пріоритетним розуміння раціональність природокористування як прибутковість господарювання, що пов'язується із використанням природних ресурсів, в тому числі шляхом забруднення довкілля.

Лише з початку 2000-х років особливо гостро постає питання щодо створення та запровадження дієвих механізмів запровадження адміністративно-правового забезпечення належності здійснення суб'єктивних екологічних прав, що пов'язується із задоволенням публічного інтересу у раціональному використанні природних ресурсів, що має розумітися як гарантування виснаження та деградації довкілля. Такий механізм має сприяти збалансуванню екологічних та економічних інтересів суспільства, гарантуванням здійснення суб'єктивних прав соціальної особи на безпечне для життя навколишнє природне середовище [4].

Питання екологічного інтересу досліджувалось у наукових працях В. С. Шахова. Вченим екологічний інтерес як обумовлені зовнішніми факторами впливу потреби соціальної особи, так і в цілому суспільства, що гарантує якісне фізичне буття людини. Спрямування реалізації екологічних інтересів пов'язується з подоланням проявів інтенсифікації природокористування у бік впровадження концепції сталого розвитку [5, с. 214].

У дослідженнях В.О. Богачової визначається екологічний інтерес як результат об'єктивізації суб'єктивного права на безпечне довкілля. Право на безпечне довкілля – це не лише право на безпеку природокористування, а і забезпечення якості довкілля як базису довкілля [6, с. 15].

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» до системи суб'єктивних екологічних прав особи відноситься право особи на доступ до публічної інформації про стан довкілля, право на створення природоохоронних об'єднань та участь в їх діяльності; право на екологічну освіту тощо [7].

Таким чином, суб'єктивні екологічні права об'єктивізуються у публічному екологічному інтересі, який визначає зміст державної та регіональної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Під суб'єктивним екологічним правом необхідно розуміти нормативно закріплену можливість реалізації участі соціальної особи у здійсненні природоохоронної функції держави.

Висновок. Таким чином, реалізація суб'єктивного екологічного права має відбуватися із дотриманням вимог національної безпеки, що розуміється як своєчасне та оперативне подолання негативних наслідків надзвичайних ситуацій, в тому числі, пов'язаних із російською агресією на території України.

Література:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Андрейцев В.І. Право громадян на екологічну безпеку: проблеми конституційно-правового забезпечення. *Право України*. 2001. №4. С.8-11.
3. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки: Навчальний та науково-практичний посібник. К.: Знання-Прес, 2002. 332 с.
4. Шемшученко Ю. С., Погорілко В. Ф. Адміністративно-правова охорона природи Української РСР. Київ : Наук. думка, 1973. 128 с.
5. Шахов В. С. Екологічні інтереси і права людини. Правова держава Україна: проблеми, перспективи розвитку : короткі тези допов. та наук. повідом. республ. наук.-практ. конфер., 9-11 листоп. 1995 р. Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 1995. С. 214-215.
6. Богачов В. Необхідність підвищення екологічної безпеки в Україні. *Економіст*. 2008. № 9. С. 12–14
7. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 41. Ст.546. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>